

Nepodkročitelné minimum diagnostiky mykóz v laboratoři lékařské mykologie

Dokument NMM20110218v.1

Vypracovali: Doc. RNDr. Vladimír Buchta, CSc. Doc. MUDr. Petr Hamal, Ph.D.
Mgr. Iva Kocmanová MUDr. Nad'ea Mallátová MUDr. Karel Menci, CSc., členové
Pracovní skupiny pro lékařskou mykologii.

**Základní dokument schválený výborem Společnosti pro lékařskou
mikrobiologii České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně na 3.
výročním zasedání dne 18. – 19. února 2011**

Stav:

Schváleno SLM ČLS JEP jako její oficiální odborné stanovisko.

K veřejné oponentuře na webu SLM ČLS JEP do 13. 5. 2011.

Připomínky, návrhy a námítky posílejte na: buchta@fnhk.cz (doc. V. Buchta)

Výchozí dokumenty:

Nepodkročitelné meze odborností 802 – Lékařská mikrobiologie, 804 – Lékařská parazitologie, 805 – Lékařská virologie a 822 – Laboratoř lékařské mykologie. *Národní autorizační středisko pro klinické laboratoře*, 2010:

(<http://www.naskl.cz/vzdelavani/oborove-prispevky/doc/Nepodkrocitelne%20meze%20-%20802%20804%20805%20822%20Mikrobiologie-v2.doc>)

Buchta, V., Hamal, P., Mallátová, N., Kocmanová, I., Chrenková, V., Roubalová, M., Olišarová, P. Nepodkročitelné minimum laboratorní diagnostiky invazivních mykotických infekcí – doporučení odborníků s podporou CELL a SLM JEP. *Postgraduální medicína*, 2010, roč. 12, příl. 5, s. 76-81.

Definice:

Nepodkročitelná minima je soubor podmínek, které musí laboratoř bezvýhradně splnit, aby mohla být považována z hlediska přílohy k vyhlášce MZ ČR č. 134/1998 Sb., kterým se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, za specializované pracoviště v odbornosti 822-Laboratoř lékařské mykologie, resp. 802 – Lékařská mikrobiologie.

Bazální mykologická diagnostika (BMD) – laboratoř zajišťující základní diagnostickou péči pro praktické lékaře, ambulantní specialisty a klinické lékaře v malých/okresních nemocnicích, provádějící vyšetření na běžné původce kožních a slizničních mykóz, případně některých systémových mykóz.

Specializovaná mykologická diagnostika (SMD) – laboratoř zajišťující specializovanou diagnostickou péči pro klinické lékaře velkých krajských a fakultních nemocnic, provádějící detekci a identifikaci širokého spektra původců povrchových i systémových mykóz včetně vysoce specializované diagnostické péče pro hemato-onkologická oddělení a transplantační centra.

Tabulka 1. Minimální požadavky na přístroje a pomůcky

Přístroj	BMD	SMD	Účel
Laminární bezpečnostní box třídy II.	ANO	ANO	zpracování materiálu k mykologickému vyšetření, práce s houbovými kulturami
Inkubátor 36±1 °C	ANO	ANO	kultivace původců slizničních a systémových mykóz, inkubace testů citlivosti k antimykotikům
Inkubátor 26±1 °C	ANO	ANO	kultivace původců dermatomykóz
Inkubátor 30 °C	NE	ANO	inkubace biochemických testů
Chladnička 2-8 °C („infekční“)	ANO	ANO	skladování a uchovávání houbových kultur a suspenzí
Chladnička 2-8 °C („čistá“)*	ANO	ANO	skladování mykologických médií a diagnostických souprav
Mrazicí box -20 °C*	ANO	ANO	uchovávání biologických materiálů a některého spotřebního materiálu
Hlubokomrazicí box -80 °C*	ANO	ANO	uchovávání biologických materiálů a houbových kmenů
Centrifuga*	ANO	ANO	zpracování biologických materiálů
Mikroskop optický (zvětšení objektivů 10x, 20x, 40x, 100x)	ANO	ANO	detekce a identifikace hub
Mikroskop fluorescenční*	NE	ANO	detekce a identifikace hub
Třepačka*	ANO	ANO	homogenizace biologických materiálů
Spektrofotometr/turbidimetr*	ANO	ANO	standardizace inokula
Promývačka + spektrofotometr*	NE	ANO	provádění sérologických metod - ELISA
Hemokultivační systém*	NE	ANO	hemokultivace (zejména speciálních mykologických hemokultur)
Mikropipety	ANO	ANO	inokulace mikrotitračních destiček, ředění, provádění sérologických testů ap.
Běžné laboratorní pomůcky (kahan, bakteriologické kličky a jehly, skalpely, pinzety, laboratorní plast ap.)	ANO	ANO	zpracování materiálu k mykologickému vyšetření, práce s houbovými kulturami

*Ize sdílet s jinými mikrobiologickými laboratořemi

Tabulka 2. Minimální požadavky na provádění mikroskopických technik

Technika	BMD	SMD	Význam
Nativní preparát	ANO	ANO	vyšetření vaginálního sekretu (dif. dg. mykotické kolpitydy) modifikace v dif. dg. kvasinek a vláknitých hub (klíční hyfy, laktofenol, čínská tuš ap.)
Louhový preparát (včetně modifikace obarvením např. pomocí Myco-Ink)	ANO	ANO	vyšetření dermatologických a gynecologických vzorků vyšetření bioptických a nekroptických vzorků
Barvení podle Grama	ANO	ANO	vyšetření vzorků ze sliznic, vzorků z DCD a primárně sterilních materiálů
Barvení podle Giemsy	ANO	ANO	vyšetření vaginálního sekretu (dif. dg. mykotické kolpitydy) dg. <i>Pneumocystis jiroveci</i> (trofozoity)**
Barvení pouzder	NE/ANO*	ANO	dg. <i>Cryptococcus neoformans</i>
Barvení podle Grocota nebo Gram-Weigertovo barvení**	NE	ANO	dg. <i>Pneumocystis jiroveci</i> (cysty)
Fluorescence (včetně imunofluorescence)	NE	ANO	vyšetření dermatologických, bioptických a nekroptických vzorků dg. <i>Pneumocystis jiroveci</i> (trofozoity i cysty)

*ANO pokud laboratoř vyšetřuje mozkomíšni mok

**mikroskopický průkaz *Pneumocystis jiroveci* nutno konfirmovat PCR; u specializovaných laboratořích lze akceptovat smluvní spolupráci s jinou laboratořích (např. patologickou), která detekci DNA provádí

Tabulka 3. Minimální požadavky na kultivační postupy

Typ kultivace	BMD	SMD	Podmínky provedení
Průkaz původců dermatomykóz (vzorky z kůže nebo jejich adnex)	ANO	ANO	minimálně 4 půdy/vzorek, z toho minimálně 2 SAA* + 2 SAAC** teplota inkubace: 26±1 °C délka inkubace při negativním výsledku: 3 týdny
Průkaz původců slizničních a systémových mykóz (stěry a výtěry ze sliznic, materiál z primárně sterilních lokalit)	ANO	ANO	minimálně 2 půdy/vzorek; možno volit mezi SA***, SAA, CHA**** a SB***** teplota inkubace 36±1 °C, příp. i 26±1 °C délka inkubace při negativním výsledku: 7 dní
Identifikace izolátů	ANO	ANO	minimální požadavky pro oba druhy laboratořích viz tabulka 5
Testování citlivosti k antimykotikům	NE	ANO	minimální požadavky pro provádění testů viz tabulka 6

*SAA – Sabouraudův glukózový (dextrózový) agar s antibiotiky

**SAAC – Sabouraudův glukózový (dextrózový) agar s antibiotiky a cykloheximidem

***SA – Sabouraudův agar (bez antibiotik a cykloheximidu)

****CHA – komerční chromogenní agar

*****SB – Sabouraudův glukózový (dextrózový) bujón

Poznámka: při kultivaci původců slizničních a systémových mykóz lze na základě doporučených postupů akceptovat jako alternativu i některé jiné půdy (např. agar s mozko-srdcovým výluhem, krevní agar)

Tabulka 4. Minimální požadavky na provádění sérologických metod

Metoda	BMD	SMD	Poznámky
Detekce aspergilového galaktomananu	NE	ANO	Nutno provádět výhradně komerční soupravou Platelia Aspergillus (BioRad Laboratories)
Detekce kryptokokového glukuronoxylomananu	NE/ANO*	ANO	Nutno provádět výhradně komerčními soupravami na principu latexové aglutinace

*ANO pokud laboratoř vyšetřuje mozkomíšni mok

Tabulka 5. Minimální požadavky na identifikaci původců mykóz

Agens	BMD	SMD	Poznámky
Lékařsky významné kvasinky - na úroveň druhu	ANO	ANO	V rozsahu databází doporučených komerčních biochemických souprav. Možno použít komerční soupravy i validované testy připravené v laboratoři. Nutná je periodická vnitřní kontrola kvality pomocí sbírkových kmenů. Nutno zhodnotit morfologické znaky i biochemické vlastnosti izolátu. Lipofilní kvasinky rodu <i>Malassezia</i> pouze na úroveň rodu a pouze mikroskopicky přímo v kožních šupinách. V případě neobvyklých druhů lze akceptovat spolupráci BMD se SMD, případně NRL.
Vláknité houby - původci dermatomykóz - na úroveň rodu	ANO	ANO	Dermatofyta i jiní častější původci dermatomykóz, včetně původců keratitid (<i>Scopulariopsis</i> sp., <i>Fusarium</i> sp.). V případě non-dermatofyt lze akceptovat spolupráci BMD se SMD, případně NRL. Nutno zhodnotit mikro- i makromorfologické znaky.
Aspergily - na úroveň rodu - na úroveň druhu	ANO NE	ANO ANO	SMD musí pomocí morfologických znaků určit na úroveň druhu nejčastější původce aspergilóz: <i>A. fumigatus</i> , <i>A. flavus</i> , <i>A. niger</i> , <i>A. nidulans</i> , <i>A. terreus</i> . V případě dalších druhů lze akceptovat spolupráci s NRL.
Zygomycety (Mucorales) - na úroveň čeledi - na úroveň rodu	ANO NE	ANO ANO	SMD musí pomocí morfologických znaků určit na úroveň rodu nejčastější původce mukormykóz: <i>Mucor</i> spp., <i>Rhizopus</i> spp., <i>Rhizomucor</i> spp., <i>Absidia</i> spp. V případě jiných rodů lze akceptovat spolupráci s NRL.
Ostatní vláknité houby - na úroveň rodu	NE	ANO	Na základě morfologických znaků. V případě neobvyklých vláknitých hub lze akceptovat spolupráci s NRL.

Tabulka 6. Minimální požadavky na provádění testování citlivosti k antimykotikům

Agens	Typ testu	Metodika	Alternativa
Kvasinky	Difúzní kvalitativní	CLSI: M44A2	
	Difúzní kvantitativní	Ettest (BioMérieux)	
	Diluční	CLSI: M27A3, M27S3 ESCMID: EUCAST EDef 7.1	Sensititre YeastOne (TREK Diagnostic systems)
Vláknité houby	Difúzní kvalitativní	CLSI: M51A	
	Difúzní kvantitativní	Ettest (BioMérieux)	
	Diluční	CLSI: M38A2	

Poznámky: U kvasinek jsou definována interpretační kritéria (breakpointy) pro flukonazol, itrakonazol, vorikonazol, kaspofungin, anidulafungin, mikafungin a flucytosin.

U vláknitých hub nejsou definována interpretační kritéria pro žádné systémové antimykotikum.

Pro testování citlivosti dermatofyt není dosud k dispozici žádný konsenzuální metodický dokument.